

Des que es va estrenar el 1991 l'espectacle *Quijote* de Bambalina ha visitat 36 països i ha realitzat més de 350 funcions. A partir d'un clàssic literari que conté els valors essencials d'una gran obra, la companyia va afavorir una confluència de professionals que van fer aportacions molt interessants en el camp de la direcció (**Carles Alfaro**), la música (**Joan Cerveró**) i el guió escènic (**Jaume Policarpo**), atenent a una estètica contemporània que ha connectat el clàssic de Cervantes amb un públic actual. Des de la primera funció, *Quijote* s'ha convertit en un clàssic de la companyia i encara continua rebent l'aplaudiment del públic i de la crítica.

***Quijote:* el clàssic de Bambalina**

Quijote es va estrenar el 1991 i ha realitzat més de 350 funcions fora d'Espanya, davant de públics amb idiomes tan diferents com l'anglès, l'alemany, el francès, o fins i tot el xinès, japonès, coreà i àrab. El secret de *Quijote* no resideix en les paraules, sinó en els gestos, tant dels actors-manipuladors com dels seus titelles. Espectadors de totes les edats, religions, gènere, formació i condició social han aplaudit este *Quixot* amb el mateix entusiasme, captivats per temes universals com la bogeria, l'amistat o l'amor; comportaments humans presents en totes les cultures.

“El públic sempre s'ha deixat portar pel ritual que proposa el muntatge i que conté una intensa càrrega emotiva -declara **Josep Policarpo**, membre fundador de la companyia-, “el mateix format de l'espectacle (una proposta íntima, quasi de cambra) condiciona les relacions personals amb els espectadors: hi ha una implicació molt directa amb la gent de cada país i això intensifica la comunicació amb altres cultures”.

“*Quijote* també ha suposat un punt d'inflexió en la trajectòria de la companyia, en el sentit que va marcar un canvi de direcció estètica i va fixar un llenguatge teatral molt personal - continua Policarpo-. Este llenguatge és precisament el fet que més han destacat els diferents públics de cada país, la seua sorpresa davant d'una manera d'entendre el teatre de titelles totalment sorprenent i innovadora que trencava els esquemes tradicionals dels espectadors. En este sentit, és important recordar que hem visitat alguns països amb una gran tradició en el teatre de titelles com a Xina, Japó, Indonèsia, etc”.

Encara que no es tracta d'un espectacle creat *ex professo* per al IV centenari de la publicació del *Quixot*, esta celebració va servir per a potenciar-ne l'exhibició en molts més

països. La crítica de teatre **Rosanna Torres** assenyalava durant la seua presentació a París: "enguany hi ha hagut infinitat de propostes sobre el Quijote, però jo salvaria escasses excepcions, entre elles el *Quixot* de Bambalina, tal vegada perquè es va fer amb total llibertat, perquè es creia en els autèntics valors de l'obra de Cervantes i no atenent a l'oportunitat del centenari...".

En l'actualitat, l'actor **Àngel Fígols** encarna Quixot i **David Durán**, actor de la companyia des del 1998, és Sancho: "Quan un adult s'enfronta al ritual del nostre *Quixot* pot reaccionar de formes molt diverses, d'acord amb la seua cultura, la seua societat i fins i tot la història del seu país -comenta David Durán-. En quasi tot el món la gent té la idea preconcebuda que els titelles van units al món infantil, per això la primera reacció sol ser de sorpresa. Com a actors, pretenem sempre arribar al seu interior més profund, emocionar-lo i, en certa manera, desequilibrar-ho. És gratificant contar històries que no deixen el públic indiferent, i amb *Quixot* ens ocorre sovint. Molta gent es queda en la sala quan acaba la funció, encara emocionats, amb ganes de comunicar-se amb nosaltres i mostren una necessitat imparable de donar-nos les gràcies. Això és el que a mi personalment m'ajuda a seguir en esta professió".

La lletra menuda d'una gira internacional

Una producció senzilla i fàcil de moure (il·luminació amb ciris, escenografia mínima, actors muntadors i manipuladors). Només calen tres persones per a recórrer el món amb este Quijote, des d'Osaka fins a Buenos Aires: els dos actors i la persona de producció de la companyia, **Ángeles González**.

Al llarg de 15 anys l'espectacle *Quixot* s'ha modificat, s'ha enriquit pel nou equip artístic però també per les visions aportades per tants públics distints. "Els espectadors de teatre sempre tenen ganes de veure obres d'altres països. A Àsia, perquè normalment només arriben muntatges de flamenc o de dansa condicionats per l'idioma. A Llatinoamèrica perquè els fascina contemplar una aposta teatral tan senzilla, amb tan pocs mitjans, però tan contundent en els seus continguts. Els titelles, per descomptat, desperten passions, però especialment el tipus de treball de Bambalina, on titelles i titellaires juguen papers gens tradicionals".

REPRODUCCIÓ DEL PROGRAMA DE MÀ DE L'ESPECTACLE

Durant a penes una hora, espectadors i crítics teatrals de tot el món han experimentat ja la fascinació de *Quijote*, l'obra mestra de Bambalina. Dos oficials vestits de negre, una taula, el joc de llums i ombres, la gestualitat precisa i la música matisada es fonen i , recreen un Quixot mut però eloqüent, d'evocacions gòtiques, expressionistes...

Quixot sol, en una estança de sa casa, llig obsessivament llibres de tot tipus fins a embogir. Així comença esta obra que mostra la bogeria d'un heroi universal, el seu amor per Dulcinea i l'especial relació que manté amb Sancho. A través d'episodis com l'aventura dels molins de vent o l'escena del Retaule de Mestre Pedro (el teatre de titelles dins del teatre de titelles) veiem com Quixot confon realitat i ficció i finalment és humiliat pels qui l'envolten i vençut pels seus fantasmes.

EQUIP ARTÍSTIC

Guió i espai escènic: **Jaume Policarpo**

Música original: **Joan Cerveró**

Actors: **David Durán, Àngel Fígols**

Direcció: **Carles Alfaro**

ALGUNES NOTES CRÍTIQUES

Ara, Espai Moma ha fet justícia amb esta bellíssima proposta que ha aconseguit elevar extraordinàriament el nivell dels titelles. I la primera cosa que continua sorprenent en esta nova mirada és com els manipuladors-actors aconsegueixen donar vida (fer que respiren) a estos cors de fusta, a estes tristes figures. El mite de Cervantes portat a terrenys de malsons, dins d'un joc pervers, i, sobretot, a una estètica expressionista completa. (...) Carles Alfaro ha aconseguit provocar poderoses i immediates explosions d'humanitat. Fa visible al Quijote invisible i al Sancho... Amb sons imperceptibles al costat de la música inquietant de Joan Cerveró. Fa, especialment, que la il·lusió hipnotitze l'espectador al llarg d'una hora i quede bocabadat davant d'esta xicoteta bogeria creativa. Aquell que se'l perda no entrarà en el regne del cel teatrals.

Enrique Herreras. Cartelera Levante

És este Quixot un espectacle realment sorprenent, no se m'ocorre una altra paraula millor per a definir-lo. Si algú dubta que els titelles es puguen erigir en un art de la major categoria, Bambalina li farà canviar el dubte en certesa. El tractament dels objectes és simplement genial, s'estableix una relació originalíssima entre els titellaires, que també exerceixen de personatges, i els seus titelles; la música, molt bella, aprofundeix en cada sentiment que pretén provocar l'espectador i que realment provoca. El pitjor de *Quijote* és el moment en què s'apaguen els llums i l'espectacle s'acaba.

Pedro López Castañeyra. LaNetro Madrid

Estem davant d'una obra arriscada, valenta, plena de suggeriments, amb poques concessions, amb la qual assistim, a més de la posada en escena de la ficció cervantina, al gran cerimonial de l'art del titella. Especialment recomanable per a esperits sensibles i inquietos, oberts a la creativitat.

Ramón Rosselló. Cartellera Valencia Semanal

El grup espanyol Bambalina va passar per Còrdova per a deixar una de les imatges més colpidores d'El Quijote: del llibre de l'any cervantí; de l'autor, del personatge, de la bogeria i de l'art dels titelles que cavalca pel segle 21 amb les dificultats de tot art de cambra. Crida l'atenció com els actors van plantejar la violència que dóna i rep qui va contra el món. Van aparèixer episodis coneguts, però l'obra d'una hora va anar més enllà. Bambalina va deixar clara la mala sort deixe home encegat pels fantasmes de la imaginació però, a més, va rescatar la bellesa i la tendresa de qui troba el sentit a la seua vida, pel camí de l'art. Un luxe, haver estat al Teatre del Real el diumenge, cara a cara amb el Quixot i el seu escuder.

Beatriz Molinari. La voz del interior

Amb molta poesia, imaginació i tendresa, van sorgint alguns dels episodis i personatges més coneguts de la novel·la de Cervantes, en un joc de llums i ombres on els titellaires manipulaven els nins a la vista de l'espectador en un joc paradoxal: de vegades confonent-se amb el titella i altres cobrant vida com si foren independents dels manipuladors. Els actors David Durán i Ángel Fígols van mostrar un domini virtuós de la manipulació, amb una sincronia precisa a la que va contribuir l'ambientació i la bellesa lúdica de la banda sonora creada per Joan Cerveró.

Andrés Sáenz. La nación.

Don Quijote juga amb seguretat sobre el negre de Goya i sobre les suggestions gòtiques, subratllant enèrgicament signes de mort, ascètica bogeria i poètica desesperació. L'espectacle, desbordant austera melancolia i subjecte a una cambra fosca, demostra com de perfecta pot ser la integració entre actors i titelles i com el teatre de titelles té mil cares sobre les quals indagar.

Claudio Cumaní. Il Resto del Carlino.

La força de la Companyia Bambalina Titelles resideix en la capacitat d'endinsar-se com una onada dins d'una marea. Ens torna un Don Quijote sense artifici, pur. Allí, només gestos, imatges. Ni una paraula. I dos ninots com dues idees fixes, vivents a punt d'imposar-se als seus manipuladors.

Ouest France.

El teatre de titelles de Bambalina permet que titelles i humans es complementen per a aconseguir un efecte seductor. A vegades, les veus i els rostres dels marionetistes expressen pensaments i sentiments que no poden ser expressats per la fusta i el teixit manipulats; altres vegades, els humans es convertixen en les forces malèvols dels somnis del don Quijote. Sorprenentment captivadora

Clare Bayley. The Independent.

Els titelles i els seus marionetistes humans (ho són?) aconseguixen una misteriosa vida a partir de l'artifici. Pareix totalment correcte recrear amb titelles la gran falla de Cervantes, sobre els límits fluctuants entre fantasia i realitat. Més que espectacular és intrincadament subtil, però literàriament captivadora.

Catherine Lockerbie. The Scotsman.

BAMBALINA

Bambalina apareix en l'escena valenciana el 1981 i dirigeix la seua mirada cap a una modalitat tan singular com el teatre de titelles. En el seu afany per regenerar i dignificar esta modalitat artística creen la Mostra de Titelles a la Vall d'Albaida (1985) i el Museu de Titelles d'Albaida (1997), dues iniciatives que han suposat un revulsiu cultural per a la comarca i s'han convertit en un punt de referència internacional.

En la dècada del 1990 Bambalina s'estableix a València i comença a col·laborar amb creadors com Carles Alfaro, Joaquín Hinojosa, Ramón Moreno, Gemma Miralles, Joan Cerveró, Ricardo Belda i Jesús Salvador "Chapi". La companyia ja manté una presència continuada en les principals ciutats de l'Estat i en bona part dels festivals europeus. La creixent rellevància es tradueix en nombrosos premis i en el definitiu reconeixement d'altres institucions com la Generalitat Valenciana i el Ministeri de Cultura.

A partir de l'any 2000 la companyia comença a assumir projectes de major envergadura i coprodueix amb la Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales i l'Institut Valencià de la Música. Més tard firma convenis d'exhibició amb l'Institut Cervantes i el Ministeri d'Afers Estrangers que els porten a fer gires per Canadà, Mèxic, Amèrica Central, Amèrica del Sud, Marroc i tot l'Est Asiàtic. L'any 2005, Bambalina culmina el procés d'expansió amb *Ubú*, una coproducció de gran format per a la Nau de Sagunt.

Bambalina sempre ha destacat per la vocació interdisciplinar dels seus espectacles i per utilitzar un llenguatge teatral en sintonia amb les dramatúrgies més contemporànies. En els 25 anys de trajectòria, la companyia ha posat en escena alguns títols emblemàtics del repertori literari i musical universal com *Pinotxo*, *Quijote*, *Ulisses*, *Cyrano de Bergerac*, *Alícia*, *El Retablo de Maese Pedro* i *Història del Soldat*. També ha desenrotllat una línia de creació més personal amb propostes com *El Jardí de les Delícies*, *Pasionaria* o *La Sonrisa de Federico García Lorca*.